DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2025.2.03
CZU: 821.135.1-3.09=03.00
Orcid ID: 0000-0003-4289-2054

CARTOGRAFIEREA UNEI OPERE ÎN CIRCULAȚIE: TRADUCERILE INTERNAȚIONALE ȘI EDIȚIILE ROMÂNEȘTI ALE LUI PAUL GOMA

Doctor habilitat în filologie, profesor universitar, cercetător științific principal, director al Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova.

Domenii de preocupare: critică, istorie și teorie literară, studii culturale.

Cărți publicate: *Magda Isanos. Eseu despre structura imaginarului*, Chișinău: Prut, 2004; *Romanul ca lume postBABELică. Despre dialogism, polifonie, heteroglosie și carnavalesc*, Chișinău: Gunivas, 2009; C*ronici în rețea: metaliteratura.net*, Junimea, 2016; *Dicționar de teorie literară. 1001 de concepte operaționale și instrumente de analiză a textului literar*, Chișinău: ARC, 2018; *Chișinău. Morile Timpului. Eseu de imagologie literară*, Chișinău: Prut, 2020; *Regele Mihai și Basarabia. O poveste uitată de neuitat*, București: Eikon, 2021; (coord.) *Opera literară ca dialog și relație. Noi modele critice: Dialogica, Imagologia, Sociocritica, Critica orientată către cititor, Ergocritica*. Chișinău: Știința, 2021 etc.

Aliona GRATI

Cartografierea unei opere în circulație: traducerile internaționale și edițiile românești ale lui Paul Goma

Rezumat. Paul Goma se numără astăzi printre cei mai traduși scriitori români contemporani, atât dacă îl raportăm la întreaga literatură română, cât și, în special, la ceilalți autori originari din actualul teritoriu al Republicii Moldova. Această constatare capătă o relevanță deosebită atunci când este raportată la literatura română din perioada dictaturii ceaușiste. Gestul, pe cât de curajos, pe atât de periculos, al lui Paul Goma de a-și trimite cărțile în Occident nu a fost o manifestare a orgoliului de scriitor, ci o atitudine de opoziție față de regim și o expresie a predispoziției sale pentru libertatea culturală și intelectuală. În acest studiu ne propunem să susținem această afirmație prin prezentarea tuturor edițiilor cunoscute ale cărților sale, cu accent pe cele apărute în limbi de circulație internațională. Ne limităm la titlurile de carte – romane, proză scurtă, mărturii, jurnale și lucrări publicistice – fără a include articole de presă și interviuri apărute în diverse publicații. Bibliografia propusă poate fi considerată, la ora actuală, printre cele mai cuprinzătoare.

Cuvinte-cheie: Paul Goma, libertate culturală și intelectuală, bibliografie, ediții internaționale, scriitori români traduși.

Mapping a Literary Oeuvre in Circulation: International Translations and Romanian Editions of Paul Goma

Abstract. Paul Goma remains one of the most widely translated contemporary Romanian writers, both in the context of Romanian literature as a whole and, in particular, among authors originating from the present-day territory of the Republic of Moldova. This observation gains particular relevance when considered in relation to Romanian literature from the period of the Ceaușescu dictatorship. Paul Goma's gesture, as courageous as it was perilous, of sending his books to the West was not an act of a writer's vanity, but rather an attitude of opposition to the regime and an expression of his predisposition toward cultural and intellectual freedom. In this study, we aim to support this claim by presenting all known editions of his works, with a particular focus on those published in widely circulated international languages. We limit ourselves to book titles – novels, short prose, memoirs, journals, and journalistic works – without including newspaper articles or interviews published in various periodicals. The bibliography presented here can be regarded, at present, as one of the most comprehensive.

Keywords: Paul Goma, cultural and intellectual freedom, bibliography, international editions, translated Romanian writers.

Paul Goma rămâne astăzi unul dintre cei mai traduşi scriitori români contemporani, fie că luăm drept termen de comparaţie literatura română în ansamblu, fie că îl raportăm, în special, la ceilalţi scriitori născuţi în spaţiul actual al Republicii Moldova. Relevanţa acestei constatări este cu atât mai pronunţată în contextul literaturii române produse în perioada dictaturii lui Ceauşescu. În materialul de faţă ne propunem să demonstrăm această ipoteză prin enumerarea ediţiilor cunoscute ale cărţilor lui Paul Goma. Datorită accesului la baze de date şi biblioteci virtuale, bibliografia prezentă se poate considera, la momentul actual, una dintre cele mai complete.

Scriitorul Paul Goma, născut în 1935 în satul Mana, comuna Vatici, judeţul Orhei, Regatul României, şi refugiat în 1944 în România ocupată curând de armata sovietică, s-a opus deschis regimului comunist, trecând prin închisorile de la Jilava şi Gherla. În pofida arestărilor repetate, a bătăilor, intimidărilor, discreditărilor publice şi a presiunilor exercitate constant de Securitate, a continuat să scrie, publicând peste patruzeci de volume care l-au consacrat ca o voce incomodă atât pentru oficialităţile comuniste, cât şi pentru cele postcomuniste. Majoritatea cărţilor sale au apărut iniţial în străinătate, în traduceri de circulaţie internaţională (franceză, germană, neerlandeză/olandeză, suedeză, engleză, italiană, rusă, japoneză, spaniolă, estonă), în timp ce în România a fost supus cenzurii, interdicţiilor şi campaniilor de denigrare, multe dintre opere fiind publicate în română abia după decembrie 1989. Prima variantă a romanului *Ostinato*, care i-a asigurat notorietatea în Occident, a fost finalizată în 1966, dar a apărut în limba română abia în 1992, după 26 de ani. *Uşa noastră cea de toate zilele*, încheiat în 1968, a fost publicat în limba română după 24 de ani; *În cerc* a aşteptat 25 de ani, *Garda inversă* – 24 de ani, iar *Gherla* a fost editat în România cu o întârziere de 18 ani [1].

În perioada Războiului Rece cultural, între ţările din tabăra socialistă şi cea occidentală, opera opozantului Paul Goma a beneficiat de o difuzare semnificativă în circuitul literar internaţional. Prima sa carte publicată a fost romanul *Ostinato* (1971), respins în România lui Ceauşescu timp de peste patru ani, în ciuda multiplelor revizuiri şi promisiuni de publicare. Înţelegând că nu va fi editat acasă, Paul Goma a făcut un gest curajos, urmând exemplul unor scriitori sovietici precum Boris Pasternak [2], Aleksandr Soljeniţîn şi, mai târziu, Andrei Siniavski, Joseph Brodski ş.a. Gestul lui de a-şi trimite cărţile în Occident nu a fost o manifestare a orgoliului de scriitor, ci o atitudine de opoziţie faţă de regim şi o expresie a predispoziţiei sale pentru libertatea culturală şi intelectuală. În continuare, vom trece în revistă apariţiile cărţilor lui Paul Goma, ordinea fiind stabilită în funcţie de perioada scrierii şi de data primei ediţii.

Camera de alături, volum de proză scurtă scris între anii 1966 şi 1967, a apărut în 1968 la Editura pentru literatură din Bucureşti; a fost reeditat în 2015, la Editura Ratio et Revelatio de la Oradea şi, în 2021, la Editura Ştiinţa din Chişinău.

Ostinato, roman început imediat după perioada de închisoare, în timpul domiciliului obligatoriu la Lăteşti-Feteşti, în 1962, sub titlul *Cealaltă Penelopă, cealaltă Ithacă*, a fost rescris în mai multe variante la Bucureşti între 1966 şi 1971. A apărut pentru prima dată în 1971, în limba franceză, cu titlul *La cellule des libérables*, la Gallimard şi, în acelaşi an (reeditat în 1973), în limba germană, sub titlul *Ostinato*, la Suhrkamp Verlag. În 1974, ediţia neerlandeză/olandeză a fost publicată de Editura Bruna & Zoon din Utrecht. Varianta românească a fost publicată în 1992, deschizând colecţia *Ithaca* a Editurii Univers din Bucureşti. Între 2002 şi 2011, autorul a realizat o versiune prescurtată, destinată publicării online, care, în 2007, a fost tipărită la Editura Anamarol din Bucureşti.

Uşa noastră cea de toate zilele, roman scris la Bucureşti între 1969 şi 1970, a apărut prima dată în 1972, în limba germană, sub titlul *Die Tür*, în traducerea lui Marie-Thérèse Kerschbaumer, la Editura Suhrkamp din Frankfurt am Main. În 1974, a fost publicat în limba franceză, sub titlul *Elles étaient quatre*, în traducerea lui Alain Paruit, la Gallimard, Paris. Ediţia românească a fost tipărită abia în 1992, la Cartea

Românească, București, urmând o reeditare în 2025 la Editura Cartier din Chișinău.

În Cerc (apare și sub titlul *În cerc*), roman scris la București între 1970 și 1971, a debutat editorial în limba franceză la sfârșitul anului 1977, sub titlul *Dans le cercle*, în traducerea lui Alain Paruit, la Gallimard, Paris. Ediția românească a fost publicată în 1995, la Editura Eminescu, București. Cea mai răspândită versiune rămâne varianta digitalizată, publicată online în anul 2000, în cadrul colecției *Autura Autorului*.

Gherla – monolog dialogat, roman, a fost scris inițial în formă concisă de dialog, în noiembrie-decembrie 1972, în Franța, la Sanary-sur-Mer, lângă Toulon. A doua variantă a fost transformată în dialog intern în februarie 1973, la București, iar a treia variantă a fost realizată în noiembrie-decembrie 1996, la Paris. Prima ediție a apărut în limba franceză, *Gherla*, în 1976, la Gallimard, în traducerea lui Șerban Cristovici, cu postfața semnată de Virgil Ierunca: *Le phénomène concentrationnaire en Roumanie*. În 1978, romanul a fost tradus în suedeză sub titlul *Gherla – min ungdoms straff*, în interpretarea lui Barbro Anderson, și publicat la Coeckelberghs Vörlag, Stockholm. Ediția românească, intitulată *Gherla-Lătești*, a fost publicată parțial în 1988, la Editura Dialog din Dietzenbach, ulterior în 1990 la Humanitas, București; în 2008 la Curtea Veche, București; și în 2025 la Cartier, Chișinău.

Lătești (inițial purtând titlul ***A doua noapte***), roman conceput ca o continuare a cărții *Gherla*, reprezintă un text recuperat parțial după ce manuscrisul original s-a pierdut în urma unei percheziții a Securității. Fragmentul existent (aproximativ un sfert, după cum afirmă autorul) a fost scris în februarie 1973, la Sanary-sur-Mer, și reluat în 1997, la Paris. Forma finală, deși considerată neterminată de autor, datează din 2007. Ediția în limba română a apărut împreună cu *Gherla* în 1990, la Humanitas, apoi în 2008, la Curtea Veche, București, și în 2025 la Cartier, Chișinău.

Gardă inversă, roman scris la București între 1973 și 1975, în capitole succesive, a rămas neterminat, sfârșitul fiind confiscat de Securitate. Prima ediție în limba franceză, *Garde inverse*, în traducerea lui Șerban Cristovici, a apărut în 1979, la Gallimard. În 1978, un fragment din acest roman, intitulat *Обратная стойка*, a fost publicat în limba rusă în revista *Континент. Литературный общественно-политический журнал* (Изд. Континент, p. 7–37), într-un număr dedicat celor 60 de ani de la nașterea scriitorului disident rus A. Soljenițîn. Textul lui Paul Goma figurează pe prima poziție, urmat de contribuțiile unor autori precum Naum Korjavin, Joseph Brodski și Gustav Gerling-Gudzinski, printre alții. Ediția românească a fost publicată în 1997, la Univers, București, cu îngrijirea Sandei Anghelescu, iar în 2003 textul a fost digitalizat pentru publicare online.

Culoarea curcubeului '77. Cutremurul oamenilor, carte-mărturie, începută la București în a doua jumătate a anului 1977 și încheiată la Paris, la începutul anului următor, reprezintă una dintre cele mai directe și vii reacții literare la cutremurul din 4 martie. Publicarea în limba franceză a avut loc în 1979, sub titlul *Le tremblement des hommes – Peut-on vivre en Roumanie aujourd'hui?*, la Editura Seuil din Paris, în traducerea lui Alain Paruit. A urmat ediția în limba neerlandeză/olandeză, în 1980, cu titlul *Met het woord tegen de muur* (expresie echivalentă în română: *Cu capul de/în zid*), în traducerea lui Paul Koeck, la Editura Elsevier Manteau din Anvers. Cartea a cunoscut mai multe ediții în limba română: în 1990, la Humanitas (sub titlul greșit *Culorile curcubeului '77*); în 1993, la Biblioteca Familia din Oradea; în 2003, la Editura Flux din Chișinău; în 2005, la Polirom, Iași, sub titlul *Culoarea curcubeului '77. Cod „Bărbosul"*; în 2011, la Eagle Publishing House; și în 2015, la Ratio et Revelatio din Oradea, într-o ediție îngrijită de Flori Bălănescu, tot sub titlul *Culoarea curcubeului '77. Cod „Bărbosul"*.

Patimile după Pitești, carte-mărturie esențială pentru înțelegerea fenomenului reeducării prin tortură în închisorile comuniste din România, a fost redactată în mai multe etape, autorul revenind periodic asupra textului. Varianta finală a fost scrisă la Paris între 1979 și 1980, apoi tradusă în limba franceză de Alain Paruit și publicată în 1981, la Editura Hachette din Paris,

sub titlul *Les chiens de mort, ou, La passion selon Pitesti / Câinii morții*. În 1982, ediția în limba neerlandeză/olandeză, tradusă de Andreea Borbel, a fost tipărită sub titlul *Het vierkante ei* (*Oul cubic*), la Elsevier Manteau, Anvers. Traducerea în limba germană, realizată de Lucian Grigorowitsch, a apărut în 1984 la Thule Verlag, Köln, cu titlul *Die rote Messe / Liturghia roșie*. Prima ediție în limba română a circulat sub formă de dactilogramă fotocopiată în martie 1990, într-o ediție îngrijită de Ion Solacolu, la Editura Dialog din Dietzenbach. Au urmat edițiile tipărite: 1990, la Cartea Românească, București; 1999, la Dacia, Cluj; 2007, la Anamarol, București; și 2025, la Cartier, Chișinău.

Soldatul câinelui, carte-mărturie, scrisă la Paris în 1982, a fost publicată în 1983, în limba franceză, sub titlul *Chassée-croisé*, la Hachette, Paris. În limba română, cartea a apărut în 1991, la Humanitas, București, și în 2003, la Flux, Chișinău. O variantă destinată publicării online, în colecția *Autura Autorului*, a fost disponibilă în 2009. În 2019, ediția a fost reeditată de Ratio et Revelatio, cu îngrijirea Flori Bălănescu.

Bonifacia, roman scris la Paris în 1983, parte a „Ciclului femeilor", a fost publicat în limba franceză în 1992, în traducerea lui Alain Paruit, la Albin Michel, Paris. În limba română, prima ediție a apărut în 1991, la Omega, București; o a doua ediție a fost publicată în 2006, la Amarol, București. A treia variantă, scrisă în 2009, a fost disponibilă online în 2010, în colecția *Autura Autorului*, „cu sprijinul lui Gelu Tofan". În 2015, romanul a fost reeditat la Chișinău, la Editura Gunivas, într-o ediție ilustrată cu grafica lui Teodor Buzu, îngrijită de Aliona Grati.

Din Calidor. O copilărie basarabeană (titlul a apărut și sub forma *Din Calidor*), roman, primul volum din „Ciclul autobiografic", a fost scris la Paris între 1981 și 1983. A fost publicat mai întâi în limba franceză, cu titlul *Le Calidor*, în traducerea lui Alain Paruit, în 1987, la Albin Michel, Paris. Ulterior, în 1989, a apărut în RFG sub formă de dactilogramă fotocopiată, la Editura Dialog din Dietzenbach. În 1991 (reeditat în 2022), romanul a fost tradus în limba engleză, cu titlul *My Childhood at the Gate of Unrest*, în traducerea Angelei Clark, la Londra, la Editura Readers International. Varianta românească a fost publicată abia în 1990, la Albatros; în 1993, la Editura Basarabia din Chișinău, alături de *Arta refugii*, din inițiativa lui Andrei Vartic, ediție îngrijită de Nicolae Vieru; în 2004, la Polirom; în 2007, la Anamarol; între 2010 și 2017, la Editura Lumina din Chișinău. Romanul a fost tradus și în alte limbi: în 1992, în estonă, cu titlul *Copilăria în Basarabia*, de Riina Jesmin, la Editura Biblioteca „Creație"; în 2010, în italiană, cu titlul *Nel sonno non siamo profughi. Un'infanzia in Bessarabia* (*În somn nu suntem refugiați. O copilărie basarabeană*), în traducerea lui Davide Zaffi, la Editura Keller. În limba română, edițiile recente au apărut în 2015, la Ratio et Revelatio, Oradea, și în 2025, la Cartier, Chișinău.

Ela, roman scris la Paris în 1985, parte a „Ciclului femeilor", rămâne nepublicat în formă tipărită. Este accesibil în limba română pe pagina autorului, paulgoma.com, în colecția *Autura A*, cu mențiunea: „apărută cu sprijinul lui Gelu Tofan, 2011".

Justa, roman scris la Paris în 1985, tot în cadrul „Ciclului femeilor", a fost publicat în 1995 la Editura Nemira. În 2010, autorul a realizat o versiune dactilografiată pentru propria sa editură digitală, *Autura A*, iar în 2016 a apărut la Ratio et Revelatio. În 2017, romanul a fost tradus în limba japoneză de Haruya Sumiya. În concepția lui Paul Goma, *Justa*, împreună cu *Venina*, *Bonifacia* și *Ela*, formează „Ciclul femeilor".

Arta Refugii (titlul s-a modificat în timp având și variantele *Arta reFugii* și *Arta ReFugii*), roman, al doilea volet din „Ciclul autobiografic", a fost scris între anii 1985 și 1988, la Paris. A fost publicat mai întâi în limba franceză, în 1990, sub titlul *L'Art de la fugue*, în traducerea lui Alain Paruit, la Julliard, Paris. În italiană a apărut în 2007, la Roma, la Voland Edizioni, sub titlul *L'arte della fuga,* în traducerea lui Marco Cugno, distinsă cu „Premio Farnesina Biblioteca Europea". În limba română, a cunoscut următoarele ediții: *Arta refugi*, cu o prefață de Marta Petreu, la Dacia, Cluj, în 1991; *Arta refugii – o copilărie transilvană*, ediție îngrijită de Nicolae Vieru, la Editura Biblioteca Basarabia

din Chișinău, în 1993; în 2007 la Anamarol din București; în 2015, la Ratio et Revelatio din Oradea; în 2015 și 2025, la Cartier din Chișinău.

Astra (cu titlul inițial *Biblioteca*), roman, al treilea volet din „Ciclul autobiografic", a fost scris între 1986 și 1988, la Paris. A apărut mai întâi în limba franceză, *Astra*, în 1991, la Julliard, apoi în 1992, în limba română, la Dacia din Cluj-Napoca, iar în 2009 a fost publicat și în colecția online Autura Autorului; în 2014, la Ratio et Revelatio din Oradea, ed. îngr. de Flori Bălănescu.

Sabina, roman, al patrulea volet autobiografic din „Ciclul autobiografic", dar și din „Ciclul femeilor", scris între 1987 și 1988; prima parte a apărut în limba română în 1991, la Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca. În traducere franceză *Sabina* a apărut în 1992, la Julliard, Paris. Ediția integrală a fost publicată în 2005, la Universal Dalsy din București. În 2009, site-ul Paul Goma a inclus varianta dactilografiată de autor.

Adameva (cu titlul inițial *Adam și Eva*; *Evadam* fiind a doua parte a cărții), roman-jurnal, scris între 11 iunie 1994 și 21 septembrie 1998, a fost publicat mai întâi în 1995, la Editura Loreley din Iași. În 1999, scrie o nouă variantă, *Adameva. Sus, în vârful Raiului,* care apare în 2003 pe pagina web a autorului și, în 2008, cu titlul *Adameva*, la Curtea Veche din București.

Altina – grădină scufundată, roman, pe care autorul îl consideră „roman public", a fost scris în doar două luni (23 iunie – 29 iulie 1997) și a apărut în 1997 în varianta dactilografiată de autor pe site-ul său; în 1998, la Cartier din Chișinău.

Roman intim, roman, al cincilea și ultimul volet din „Ciclul autobiografic", a fost scris la Paris în 1989. A fost publicat în mai multe ediții: în 1999, la Editura Alfa, București; în 2009, la Curtea Veche, București; în 2011, în varianta dactilografiată de autor pe site-ul său; în 2015, la Gunivas, Chișinău, într-o ediție ilustrată cu grafica lui Teodor Buzu, ediție de Aliona Grati.

Alfabecedar, roman-dicționar, constituie una din cele mai originale și necanonice cărți în cadrul creației lui Paul Goma și în cel al literaturii române în general. Inițial, cartea a avut forma unui „carnet de cuvinte", în care scriitorul își depozita cuvintele noi, create, născocite în timpul scrisului. Titlul actual provine din 1983, anul în care Paul Goma hotărăște să-și organizeze imensul inventar de vocabule în ordine alfabetică. În noua ei formulă cartea vede lumina tiparului în 2004 la Editura Victor Frunză din București, dar poate fi oricând găsită în variantă electronică pe websitul paulgoma.com.

Catherine (cu titlul inițial ***Profil***), roman din „Ciclul femeilor"; a fost scris în 2000, la Paris, și publicat în 2001, în traducerea în limba franceză de Hélène Lenz, cu titlul *Profil bas*, la Editura Des Syrtes, Paris. În limba română a apărut pentru prima dată în 2024, cu titlul *Catherine*, cu o prefață de Mariana Sipoș, la Editura Eikon, București.

Infarct, „ficție realistă", de fapt roman-jurnal, scris la Paris în 2001 și publicat în 2008, la Curtea Veche din București.

Basarabia (cu primul titlu *Afgana*), carte-mărturie, apărută în limba română în 2002, la Editura Jurnal literar din București; în 2003, la Editura Flux din Chișinău.

Bătrânul și fata, roman, scris în 2001, la Paris, și publicat în limba română în 2018, la Editura Ratio et Revelatio din Oradea.

Paul Goma a scris și alte cărți de ficțiune, care nu s-au păstrat, fiind pierdute, confiscate, neterminate sau, pur și simplu, nepublicate: *Durerile facerii, Șapte plus unu, Noaptea din Decembrie, Venina, Castelana, Lethina – grădină plutitoare* (roman-jurnal)*, Cosma și Damian, Petru și Pavel, Din gară, Cartea cărților*, *Și dacă...?*. O parte consistentă a operei scriitorului o constituie textele de publicistică: interviuri, scrisori și articole, unele publicate în formă de carte la edituri, altele rămase doar pe pagina de scriitor a lui Paul Goma https://www.paulgoma.com/.

Scrisori întredeschise I. Singur împotriva lor, a apărut în 1995, la Editura Biblioteca Familia din Oradea, ediție îngrijită de Al. Laszlo. ***Scrìsuri I*****, 1971–1989.** București: Nemira, 1999, București: Curtea Veche, 2010, ed. îngr. de Flori Bălănescu; ***Scrìsuri II*****, 1990–1999**. Nemira, 1999, București: Curtea Veche, 2012, ed. îngr.

de Flori Bălănescu; ***Scrìsuri III*, 1990–2010**. Oradea: Ratio et Revelatio, 2014, ed. îngr. de Flori Bălănescu. ***Săptămâna roșie (28 iunie – 3 iulie 1940) sau Basarabia și evreii***, carte de publicistică apărută în 2003, în două ediții consecutive, la Editura Muzeum din Chișinău; în 2003, ediția a II-a la Criterion Publishing; alte ediții în 2004, ed. îngr. de Flori Bălănescu, studiu și index de Mircea Stănescu, la Editura Vremea XXI din București; în 2007, la Anamarol; în 2009, la Vicovia din Bacău. ***Amnezia la români***, culegere de articole, apărută în 1993, în volum de 100 de pagini, fără să cuprindă textul care îi dă numele, la Editura Litera, cu titlul greșit *Amnezie la români*; în 1995, la aceeași editură în volum de 200 de pagini. ***Butelii aruncate în mare***, articole, interviuri 1971–1996; *Butelii*... 1997; *Butelii* 1998; *Butelii* 1999; *Butelii*... 2000-2002. ***Dialog***, Flori Bălănescu și Paul Goma, carte apărută în 2008, la Editura Vremea din București. ***Paul Goma și Europa Liberă*, Vol. 1; Vol. 2.** Volum elaborat de Sergiu Musteață, Chișinău: Editura Arc, 2022, 2023.

Jurnale*:* *Jurnal pe Sărite (1978-1993),* cuvânt-înainte de Laszlo Alexandru, București: Nemira, 1997; *Jurnal de Căldură Mare (1989).* București: Nemira, 1997; *Jurnal de Noapte-Lungă (1993–1995).* București: Nemira, 1997; *Unde am greșit? (1992),* ed. îngr. de Mariana Sipoș; *Alte jurnale (1978–1995).* Cluj-Napoca: Dacia, 1998; *Jurnalul unui Jurnal (1998),* Cluj-Napoca: Dacia, 1998; *Jurnal de Apocrif (1998),* Cluj-Napoca: Dacia, 1999; Jurnal *(1999–2013)* – https://www.paulgoma.com/. *Jurnal 1999–2003* au apărut în 2004, București: Criterion Publishing; *Jurnal 2004-2005* au apărut în 2007, București: Anamarol din; *Jurnal 2007* apărut în 2010, București: Galaxia Gutenberg. **Nepublicate:** *Amnezia la români*, *Patru dialoguri* (cu Ruxandra Cesereanu, cu Florin Ardelean, cu Al. Cistelecan și cu Maria-Cornelia Oros), *Dialog I.I.I., Alte dialoguri, Epistolar, Butelii aruncate în mare.*

Paul Goma rămâne și astăzi un scriitor apreciat, dovadă fiind noile ediții ale cărților sale, publicate atât la edituri românești, cât și străine. În încheiere, merită menționate recenziile extrem de favorabile dedicate ediției în limba engleză din 2022 a romanului *My Childhood at the Gate of Unrest* (*Din Calidor*), în traducerea Angelei Clark, apărută la Londra, la Editura Readers International, în publicații din Marea Britanie, SUA și Franța. Iată câteva dintre ele:

„Primul dintre cele zece romane ale acestui extrem de apreciat autor român publicate în limba engleză, *My Childhood* (*Copilăria mea*), se concentrează asupra unui băiat a cărui familie trăiește într-un sat îndepărtat din Moldova în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Autorul, el însuși victimă a regimului Ceaușescu, conturează o imagine bogată a satului și a personajelor sale, cu o perspectivă care apelează la umor chiar și atunci când se concentrează asupra dimensiunilor tragice ale exceselor staliniste." *The Good Book Guide, Londra.*

„Goma scrie într-un stil indirect, detașat, care, la început, este dificil de înțeles. Însă, treptat, cititorul ajunge să aprecieze în profunzime structura acestuia, ce evocă în mod tulburător sentimentul de dezrădăcinare al basarabenilor pricinuit de forțele de ocupație sovietice." *Publishers' Weekly, SUA.*

„Structura fragmentară a romanului, deși derutantă la început, redă cu o frumusețe aparte amalgamul de sentimente ale unui popor înrobit, a cărui încăpățânată neînțelegere a colectivizării staliniste îl face de neînfrânt." *The Philadelphia Inquirer, SUA.*

„Secretul stilului lui Goma: îmbinarea ironiei, violenței și reverenței față de viață. «Cealaltă Europă» se află aici în întregime, privită prin ochii copilului din sat, regăsită în oamenii satului – eroi și victime care alcătuiesc această poveste. Ce tur de forță să creezi, din tragedie, o atât de amplă construcție comică." *Le Figaro, Paris.*

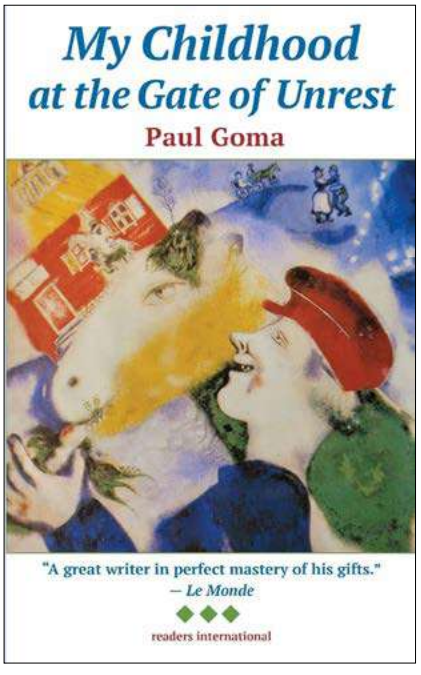
„Din calidorul casei sale din Mana, prag al memoriei, al nostalgiei și al iubirii, Paul Goma ne aduce o poveste inspirată, plină de emoție, prospețime, fantezie și tandrețe. Din amintirile acelui copil prinde viață o întreagă țară, cu obiceiurile și oamenii ei, pe care istoria și politica au încercat să-i șteargă. Datorită lui, Basarabia devine la fel de vie și de reală precum Galiția din scrierile lui Joseph Roth și Vitebsk-ul pe care Marc Chagall l-a pictat până la sfârșitul zi-

lelor sale – acele buchete, viori și capre plutind deasupra acoperișurilor imaginației noastre." *L'Express, Paris.*

„Un mare scriitor, stăpân deplin pe darurile sale." *Le Monde, Paris.*

„Ceea ce se întâmplă acum în Ucraina s-a petrecut și atunci, în Basarabia: pământul era luat ca o palmă peste obraz... iar națiunea era „eliberată" și „purificată" de dușmanii din Apus sau de evrei, ori de „burghezi", ori de turci... Întotdeauna există un dușman – aceasta este problema eternă..." *Citește un român pe Goodreads, 28 martie 2022.*

„Este una dintre acele cărți în care pagina goală de la final te lovește în plin, ca o zguduitură neașteptată, asemenea unei eșuări când credeai că mai ai încă o zi întreagă de croazieră înaintea ta." *The Listener, Londra*. [3].

Coperta cărții lui Paul Goma, *My Childhood at the Gate of Unrest*, ediția din 2022 a romanului *Din Calidor*, în traducerea Angelei Clark, apărută la Londra, la editura Readers International.

Note și referințe bibliografice:

1. Sursele de documentare pe marginea edițiilor traduse și în limba română ale lui Paul Goma sunt variate: cărți în format fizic din biblioteca personală și publică, informațiile de pe site-urile editurilor, biblioteci virtuale, studiile exegeților lui Paul Goma etc.

2. Excelentă pentru înțelegerea felului cum funcționa „afacerea cărților" în anii '60 este cartea născută din colaborarea fertilă dintre un istoric al securității naționale, Peter Finn, și o scriitoare, Petra Couvée, *Afacerea Jivago. Kremlinul și CIA în lupta pentru o carte interzisă*, București: Rao, 2018.

3. Recenzii la cartea Paul Goma, *Din calidor*, în traducere engleză de Angela Clark, *My Childhood at the Gate of Unrest*, trecute pe pagina editurii din Londra, Readers International, la ediția din anul 2022.

*Articolul este elaborat în cadrul subprogramului de cercetare nr. 010402 *Cultură și politică în contextul schimbărilor regimurilor politice: de la Basarabia românească la Republica Moldova,* desfășurat la Universitatea de Stat din Moldova (2023–2026).

Citation: Grati, A. Mapping a Literary Oeuvre in Circulation: International Translations and Romanian Editions of Paul Goma. In: Dialogica. Cultural Studies and Literature Scientific Journal, 2025, nr. 2, p. 25-31. https://doi.org/10.59295/DIA.2025.2.03

Publisher's Note: Dialogica stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright:© 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).